

МОЈКОВАЧКА БИТКА 1916.

ЦРНОГОРСКИ ТЕРМОПИЛИ

Мојковачка битка упамћена је као један од најсветлијих примера жртвовања у Првом светском рату, када је црногорска Санџачка војска на Балњи дан и Божић 1916. године зауставила аустроугарску офанзиву и помогла српској војсци да се са Косова и Метохије, преко албанских и црногорских планина, повуче ка Јадранском приморју. Народ ју је поредио са Термопилима, а памте се и речи владике Николаја: „Да није било смрти на Мојковцу, не би било ни Васкрса на Кајмакчалану.”

Битка на Мојковцу, коју је црногорска војска водила против далеко надмоћнијег и опремљенијег непријатеља, јединствена је, пре свега, по блиставој и задивљујућој победи бранитеља која ће се, на жалост, врло брзо окончати трагичним исходом. Само неколико дана по завршетку битке, одлуком црногорске владе од 21. јануара, црногорска војска, држава и народ доживеће капитулацију и аустроугарску окупацију.

Мојковачка битка представљала је, заправо, завршну фазу тромесечних борби које је црногорска Санџачка војска, под командом сердара Јанка Вукотића, водила од октобра 1915. до јануара 1916. године у тешким условима, на фронту од Вишеграда до Новог Пазара и Мојковца, бранећи одступницу српској војсци, пре свега њеној Првој армији, ка Косову и Метохији, а затим, према Андријевици, Подгорици и Скадру.

Посебна јединица за заштиту српске војске

Почетком јануара 1916. године, након три месеца непрекидних борби, црногорска Санџачка војска добила задатак да на положајима код Мојковца и на обали Таре „до последњег човека” спречи надирање аустроугарских

трупа и омогући одступницу српској војсци која је већ прелазила Албанију и Црну Гору и приближавала се Скадру. Зима је те године била једна од најтежих и најхладнијих која је запамћена у мојковачком крају. Снег је нападао више од једног метра, а температура се спуштала до 25 степени испод нуле. Изузетно снажан ветар дувао је у налетима, стварајући огромне сметове од којих се готово ништа, сем неба, није могло видети.

Уочи одлучујућег окршаја, на мојковачком ратишту нашле су се једна према другој, на положајима удаљеним једва 150 до 200 метара, црногорска и аустроугарска војска. Под командом сердара Јанка Вукотића налазило се свега 6.500 војника, док је аустроугарска војска ангажовала две дивизије: 53. генерала Понграца и 62. генерала Калзера, са 14.000 добро наоружаних и обучених бораца, уз расположи-ву резерву и логистичку подршку.

Напад на Балњи дан

Битка је отпочела у околини Мојковца, на 6. јануара, када је генерал Рајнер издао наредбу за напад, рачунајући да Црногорци неће ратовати на празник и да су многи војници отишли да Божић проведу са својим укућанима. Међутим, процена генерала Рајнера била је погрешна, јер, када је отпочела артиљеријска припрема за напад и када су се проломиле први плотуни, на кључним положајима – на Развршју, Бојној њиви и Улошевину није било ниједног црногорског војника који није био спреман да дочека непријатеља. На удару 6. аустроугарског (мађарског) краљевског пука, на Развршју и, на предстражним положајима, нашао се Доњоморачки батаљон Колашинске бригаде. Уз обостране јурише и противјурише, батаљон је успео да се одржи на положају до поподневних сати 6. јануара, када је под јаким налетима непријатеља био принуђен на повлачење. Шести аустроугарски пук успео је да потисне Доњоморачки батаљон са Бојне њиве, али не и остале делове Колашинске бригаде, који су чврсто задржали непријатеља код Улошевине и Развршја. Како је представљало најважнију тачку на читавом мојковачком фронту, Аустроугарима је заузимање Развршја нудило сигуран пролаз кроз мојковачка врата, па је напад на те положаје предводио сам генерал Рајнер, настојећи по сваку цену да овлада Развршјем, па и по цену великих жртава. Жестокe борбе водиле су се током читавог дана са променљивим успесима, уз велике

губитке на обе стране, али уместо Развршја, Аустроугари успевају да, уз Бојну њиву, заузму још један положај – Улошевину.

Тиме је непријатељ угрозио кључну одбрану „Мојковачких врата“. Према процени сердара Вукотића, наредни дан (7. јануар) био је одлучујући, због чега напушта штаб у Колашину и одлази непосредно на положаје код Мојковца, ради договора са бригадиром Петром Мартиновићем, командантом и члановима Штаба Прве санџачке дивизије. Донета је одлука да се изведе противнапад, како би се повратили изгубљени положаји на Бојној њиви и Улошевини. С тим циљем Ускочки батаљон, под окриљем ноћи и густе шуме, премешта се из села Раките ка Гилоногама, у намери да неопажено подиђе непријатељу, који је у исто време кренуо у напад. У снегом завејаним мојковачким горама дошло је до сусретног боја двеју војски, до жестоких борби прса у прса, сабљом и бајонетом, и уз грмљавину топова аустроугарске артиљерије.

По сваку цену до Бојне њиве

Главни напад према Бојној њиви изводио је Ровачки батаљон Колашинске бригаде (командант Милинко Влаховић), који успева после силних јуриша и напада да заузме косину која се са Развршја спуштала ка Бојној њиви.

Међутим, око 3 сата поподне, Аустроугари уводе своје последње резерве, појачавајући на тај начин сопствену бројчану предност. Пред надмоћнијим непријатељем, Ровчани су били принуђени да се повуку нешто уназад. Остали батаљони Колашинске бригаде задржали су своје положаје. Десно од Ровачког батаљона борили су се Први и Трећи регрутски батаљони, састављени од младића од 18 до 21 године. Како су сви били млади, јаки и добро увежбани, њима су поверавани специјални задаци, па и овај – да поврате Бојну њиву, коју је бранило три реда бодљикаве жице, са митраљезима у рововима. Први јуриш регрута није успео. Они се враћају да предахну, али не задуго. Отпочињу и други силовити јуриш, овог пута не марећи за кишу аустроугарских метака и не хајући за жице и гранате које су бесомучно падале по њима. И тај јуриш није дао резултата, тако да је Бојна њива остала у рукама Аустроугара, али су зато батаљони регрута у њима били преполовљени. Ти млади људи показали су чудо од храбрости, која их је и довела до толике погибије, да су своје бројно стање свели на једну трећину. Изгинуо је цвет црногорске младости.

Увиђајући да Први и Трећи регрутски батаљони не могу освојити Бојну њиву, сердар Вукотић наређује да се једина дивизијска резерва, Дробњачки батаљон, уведе у борбу и по „сваку цену“ заузме Бојна њива. Батаљон је у 11.30 сати 7. јануара отпочео напад и успео да заузме први ред ровова, али не и други, па су се вратио на полазне положаје. После кратког предаха и припреме, све три чете тог батаљона формирају јединствену линију и, после кратке паљбе, сви војници крећу у силовити јуриш. Непријатељ, изненађен, није се могао одупрети брзом продору Дробњака који су улетали у ровове и борбом изблиза, на нож и бајонет, заузимали ров по ров. Под силином јуриша, непријатељ је у паници напустио Бојну њиву, чиме је операција била успешно завршена. Након заузимања Бојне њиве и Голе косе, која се од Развршја спуштала ка Бојној њиви, коју су заузели Ровчани, наступило је краткотрајно затишје које је потрајало све до 3 сата после подне.

Према аустроугарским изворима, исход Мојковачке битке био је нерешен – ни једна ни друга страна није победила, обе су задржале своје положаје, на којима су се и налазиле уочи самог боја. Међутим, имајући у виду силу која је на њих ударила и пред којом нису поклекли, браниоци Мојковца су несумњиво извојевали победу и, с пуним правом, Мојковачки бој

Сердар Јанко Вукотић

Црногорци могу уписати међу најблиставије победе у својој вишевековној борби за слободу. Зауоставивши непријатеља на Мојковцу и Тари, чиме је обезбедила одступницу и последњим деловима српске војске кроз Црну Гору, црногорска Санџачка војска у потпуности је испунила свој задатак. ■

Др Мирјана ЗОРИЋ